

לעילוי נשמת

ר' עוזיהו אליהו בן ר' שלום קמיסר ז"ל

הרחקת נבילות קברות ובורסקי

מבואר במשנתנו, שיש להרחיק את הנבילות, הקברות, והבורסקי [=מקום עיבוד העורות] מהעיר חמישים אמה. ומתוך פירוש רש"י משמע, שטעם הרחקתם שווה, והוא משום שריחם רע. ועל פי זה כתבו המפרשים, שגם בשאר הפרטים שבמשנה דיניהם שווים, אף על פי שלא נתפרשו אלא לעניין בורסקי.

לדעת תנא קמא – אף בהרחקת 50 אמה, אין עושים בורסקי אלא למזרח העיר. ובטעם הדבר פירש רש"י, משום שרוח מזרחית מנשבת בנחת, [אלא אם כן באה לפורענות, אבל כדרכה היא חמה ומנשבת בנחת], ולפיכך אינה מביאה את הריח לעיר. והתוס' פירשו, שהטעם שעושים בורסקי דווקא למזרח העיר, כי רוח מערבית היא קשה, ותוליד את הריח מן העיר.

ולדעת רבי עקיבא – על ידי הרחקת 50 אמה עושים בורסקי בכל רוחות העיר חוץ מרוח מערבית, [ולא משום שברוח מערבית לא די בהרחקת 50 אמה למנוע ריח רע, אלא] משום שהשכינה במערב, ואין ראוי לעשות בורסקי לצד השכינה.

רוחות המנשבות בכל יום

ארבע רוחות מנשבות בכל יום [כל אחת שולטת 6 שעות].

רוח צפונית מנשבת עם כל אחת מהרוחות, לפי שהיא רכה ומתוקה וצלולה וממתקתן, ואילמלא כן אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת.

ורוח דרומית קשה מכולן, ואילמלא בן נץ [=מלאך העשוי בדמות נץ] שמעמידה, מחרבת את העולם.

היכן מקום השכינה ולהיכן מתפללים

לדעת רבי עקיבא ורבי יהושע בן לוי ורבי אבהו, השכינה במערב, שכן אמרו אנשי כנסת הגדולה, "וצבא השמים לך משתחויים", וצבא השמים עומדים במזרח ומשתחויים למערב. וזהו שאמר רבי אבהו, מאי אוריה, אוויר יה. י"מ שבלשון פרס המערב נקרא אוריה, ואמר רבי אבהו שנקרא כן, כי הוא אוויר [=רוח] י-ה, כלומר צד השכינה. וי"מ שבלשון לעז המזרח נקרא אוריה, ואמר רבי אבהו שנקרא כן, כי הוא אוויר [=רוח] י-ה, כלומר הצד שכנגד השכינה. ולדעת החכמים הללו יש להתפלל לצד מערב.

ולדעת רבי ישמעאל ורבי אושעיא, שכינה בכל מקום, ומשום כך רב ששת שסבר כמותם, אמר שאפשר להתפלל לכל צד, חוץ מצד מזרח שאין להתפלל לשם, משום שהמינים אומרים להתפלל למזרח [כי הם מתפללים לשמש].

ולדעת המשנה במסכת ברכות ורבי חנינא, מתפללים לצד ירושלים ובית המקדש וקדש הקדשים. [ולא נתבאר, אם סוברים ששם הוא מקום השכינה, או שמודים הם שהשכינה בכל מקום, אלא שיש להתפלל לצד ירושלים, משום שנאמר, "והתפללו אליך דרך ארצם וכו'"].

ובהמשך יתבאר שיש מעלה לצדד לצפון או לדרום.

משה רבינו דימה את התורה לארבע רוחות

וכשם שאי אפשר בלא הם כך אי אפשר לעולם בלא תורה

א. יערף כמטר לקחי – זו רוח מערבית, שבאה מעורפו של עולם. י"מ עורף מלשון חוזק, ונקראת רוח זו באה מחוזקו של עולם, כי השכינה במערב. וי"מ עורף מלשון אחור, משום שמערב קרוי אחור.

י"מ שהמערב קרוי אחור כי שכינה במערב, ואם כן פניה למזרח ואחוריה למערב. ואף לדעת האומרים, שכינה בכל מקום, המערב קרוי אחור, משום שבבית המקדש היו ישראל במזרח, ושכינה כלפיהם במערב, ואם כן פניה למזרח ואחוריה למערב. וי"מ שהמערב קרוי אחור, משום שכשנברא אדם הראשון, היו פניו למזרח ואחוריו למערב.

ב. תזל כטל אמרתי – זו רוח צפונית, שמזלת את הזהב, כלומר שמחממת ומביאה שרב, והרעב בא, והזהב נעשה זול.

ג. כשעירים עלי דשא – זו רוח מזרחית, שכשבאה לפורענות, מסערת את כל העולם.

ד. וכרביבים עלי עשב – זו רוח דרומית, שמעלה רביבים [=גשמים] הבאים בנחת, ומגדלת עשבים. אבל גשמים הבאים בכח [=בשפיכותא] באים מרוח מזרחית. ובהמשך יתבאר בעזה"י, שמיום שחרב בית המקדש, לא באו הגשמים על ידי רוח דרומית.

למה העולם דומה

לדעת רבי אליעזר, עולם לאכסדרה [שאיין לה דופן רביעית] הוא דומה, שרוח צפונית אינה מסובבת במחיצה.

ולדעת רבי יהושע, עולם לקובה [=אהל שכולו מוקף] הוא דומה, שרוח צפונית מסובבת.

לדעת רבי אליעזר, כיון שהגיעה חמה אצל קרן מערבית צפונית, נכפפת ועולה למעלה מן הרקיע, ומהלכת את רוח צפון בגגו של עולם.

ולדעת רבי יהושע, כיון שחמה מגעת לקרן מערבית צפונית, מקפפת וחוזרת אחורי כיפה דרך חלון.

מיום שחרב בית המקדש

אמר רב חסדא, מיום שחרב בית המקדש, לא הוגשמה רוח דרומית.

ואמר רב חסדא, מיום שחרב בית המקדש, אין גשמים יורשים מאוצר טוב.

לצדד התפילה לדרום או צפון

לדעת רבי יצחק, הרוצה שיחכים, ידרים [בתפילתו, כלומר יחזיר פניו לצד דרום], והרוצה שיעשיר, יצפין [בתפילתו, כלומר יחזיר פניו לצד צפון]. וסימנך, שלחן [שהוא סימן לעשירות] בצפון המקדש, ומנורה [שהיא סימן לחכמה] בדרום המקדש.

ולדעת רבי יהושע בו לוי, לעולם ידרים [בתפילתו, כלומר יחזיר פניו לצד דרום], שמתוך שמתחכם, מתעשר, שנאמר בחכמי התורה, "אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד". ולדעתו אין הכוונה שיחזיר פניו לדרום ממש, כי לדעתו שכינה במערב, ולשם יש לכוון פניו, אלא הכוונה שמצדד פניו מעט לדרום, אבל עיקרו עומד לצד מערב.

הרחקת אילן מבור

לדעת חכמים, אסור לאדם לנטוע אילן בתוך שלו, סמוך לבורו של חברו, אם יכול להגיע לבור נזק משורשי האילן, ולכן רוב האילנות יש להרחיקם מבורו של חברו 25 אמה, וחרוב ושקמה ששורשיהם מרובים יש להרחיקם 50 אמה.

ולא רק כשהאילן גבוה מהבור או בשווה לו, שהנזק של השורשים יבוא על ידי שיחדרו לבור, אלא אף כשהאילן נמוך מהבור, ולא יגיעו השורשים לבור עצמו, מכל מקום גם כשיגיעו תחת הבור, הם מזיקים לו, כי מחלידים את הקרקע שתחת הבור.

ומכל מקום, אף על פי שצריך להרחיק כן, אם נטע אדם אילן, ולא הרחיקו מבורו של חברו, מאחר שאין הנזק בא אלא לאחר זמן מרובה, לא חייבו אותו חכמים לקצוץ את האילן משום נזקו של חברו, אלא אם ישלם לו על מה שנפסד בקציצת האילן.

וכל זה כשהבור קדם לאילן, אבל אם האילן קדם לבור, אין בעל האילן חייב לקצוץ אפילו תמורת דמים.

ואם אין ידוע מי קדם, על בעל הבור להביא ראיה שהבור קדם, כדי שיוכל לחייב את בעל האילן לקצוץ.

ולדעת רבי יוסי [שהלכה כמותו], מותר לאדם לנטוע אילן ברשותו, אף על פי שהוא סמוך לבורו של חברו, שזה חופר בתוך שלו, וזה נוטע בתוך שלו, וכל אחד יש לו רשות לעשות ברשותו כרצונו.

ומודה רבי יוסי בגירי דידיה

רש"י פירש, שכשהנזק בא מתוך ידיו של המזיק, אף על פי שעושה ברשותו, הדבר אסור, וחייב להימנע מלהזיק.

ובדף כ"ב פירש ר"ח, שכל ההרחקות המבוארות במשניות שבפרק עד כאן, כולם כדעת רבי יוסי, כי הנזק מתחיל בשעה שמניח את הדבר המזיק, ונחשב כגירי דידיה, ואינו חולק עם חכמים אלא לעניין הרחקת אילן, שהנזק בא אחר זמן.

שיעור ההרחקה של עוצרי שומשמיין

מי שסמוכים לביתו עוצרי שומשמיין, העושים מהם שמן, ומרעידיים את הקרקע במכותיהם, חייבים להימנע מכך, אם על ידי הרעדה ינוע מכסה של כד. רש"י מפרש שהכוונה לכד המונח על חומת הבית. ור"י מפרש שהכוונה לכד שאדם אווז בידו.

וכתבו התוס', שמי שסומך בהיתר, אינו חייב להרחיק אפילו בגירי דיליה, [כמו שהתבאר לעניין העושה רפת בקר קודם שעשה חברו את עלייתו אוצר].

ומכל מקום, עושי השומשמיין חויבו להרחיק את מלאכתם, אף על פי שסמכו בהיתר, כי אין תשמישם קבוע.

א"נ הם סמכו באיסור, כי מתחילת מלאכתם, היתה ההכאה מחלישה את הקרקע.

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד כסיכום קצר של הדף

[לתרומות ולהנצחות](#)
[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)
[להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום](#)
[להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום](#)